

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران
معاونت بررسی‌های اقتصادی

وضعیت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی جهان طی نیمه نخست ۲۰۱۹

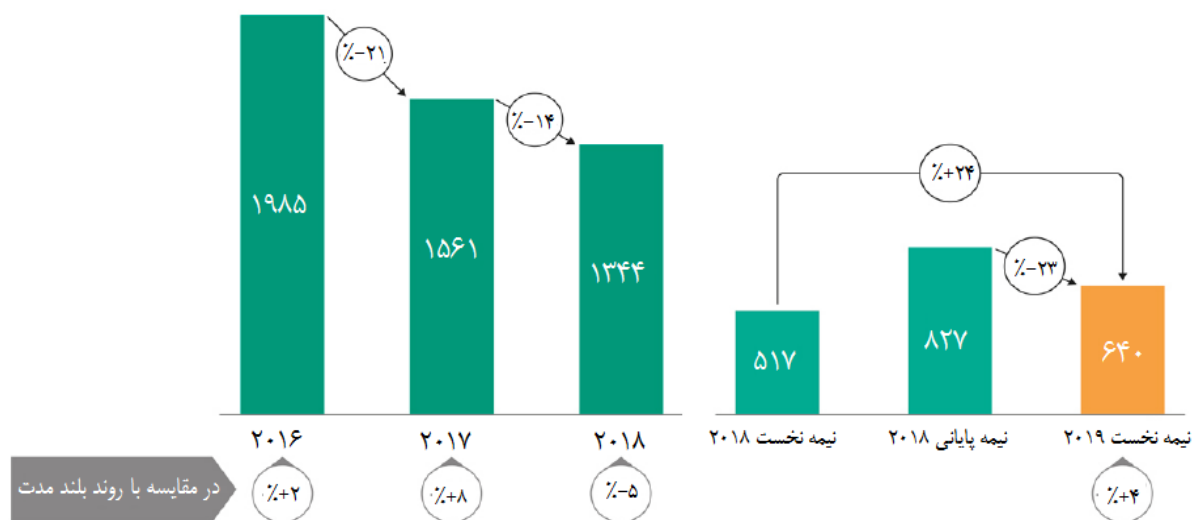

براساس آمارهای اخیر آنکناد، جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی جهان در نیمه نخست سال ۲۰۱۹ با حدود ۲۴ درصد رشد نسبت به مدت مشابه سال گذشته، به ۶۴۰ میلیارد دلار رسیده است. این رقم، نسبت به نیمه دوم سال ۲۰۱۸، با افت ۲۳ درصدی همراه بوده است. طی مدت مذکور، جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در اقتصادهای توسعه‌یافته تقریباً نسبت به مدت مشابه سال گذشته دو برابر شده و اقتصادهای در حال توسعه، با افت ناچیز ۲ درصدی همراه شده است. کشورهای امریکا، چین و سنگاپور به ترتیب بزرگترین دریافت‌کنندگان جریانات سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در نیمه نخست سال ۲۰۱۹ بوده‌اند. در ادامه، به بررسی وضعیت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در نیمه نخست ۲۰۱۹ پرداخته می‌شود.

معاونت بررسی های اقتصادی

براساس آمارهای آنکتاد، جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) در نیمه نخست سال ۲۰۱۹ با رشد ۲۴ درصدی نسبت به مدت مشابه سال ۲۰۱۸، به رقم ۶۴۰ میلیارد دلار رسیده است (نمودار ۱). با وجود رشد بالای جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در مقایسه با روند ده سال گذشته، اما همچنان سطح ارقام پایین است. ضمن اینکه در صورت حذف اثرات مربوط به معاملات یک‌طرفه و جریانات مالی درون بنگاهی، (از جمله بازپرداخت‌های مرتبط با اصلاح مالیاتی امریکا در سال ۲۰۱۷)، رشد جریانات سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در این بازه زمانی فقط ۴ درصد بوده است.

نمودار ۱- روند جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی از سال ۲۰۱۶ تا نیمه نخست ۲۰۱۹- میلیارد دلار، درصد

منبع: آنکتاد

وضعیت جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به تفکیک گروه‌های اقتصادی حاکی از این است که در نیمه ابتدایی سال ۲۰۱۹، جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در اقتصادهای توسعه‌یافته معادل ۲۶۹ میلیارد دلار بود که تقریباً نسبت به مدت مشابه سال گذشته دو برابر شده است. علت اصلی این افزایش می‌تواند برگشت ارقام جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به سطوح معمول در منطقه اروپا باشد. طی همین مدت، جریانات سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به اقتصادهای در حال توسعه، با افت ناچیز ۲ درصدی در مقایسه با نیمه اول سال ۲۰۱۸، تقریباً در سطح ۳۴۲ میلیارد دلار باقی مانده است. جریانات ورودی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در مناطق آفریقا و آسیا حدود ۲ درصد و در منطقه آمریکای لاتین و منطقه کارائیب نیز حدود ۴ درصد کاهش یافته است. با این وجود، سه مورد از ۵ اقتصاد برتر جذب کننده سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در نیمه اول سال ۲۰۱۹ متعلق به اقتصادهای در حال توسعه بوده‌اند.

امریکا با رقم ۱۴۳ میلیارد دلار بزرگترین دریافت کننده جریانات سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در نیمه نخست سال ۲۰۱۹ بوده و پس از آن کشور چین با رقم ۷۳ میلیارد دلار و سنگاپور با رقم ۵۴ میلیارد دلار قرار دارند (نمودار ۲).

معاونت بررسی های اقتصادی

جریانات سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به اقتصادهای در حال گذار در نیمه نخست سال ۲۰۱۹ با افزایش ۴ درصدی برابر با ۲۸ میلیارد دلار بوده و دلیل اصلی این رشد، بهبود ملایم جریانات ورودی به کشور روسیه است. نمودار ۲- ده اقتصاد برتر از لحاظ جریان ورودی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در نیمه نخست ۲۰۱۹- میلیارد دلار

منبع: آنکتاد

جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی جذب شده توسط اقتصادهای در حال توسعه آسیا در نیمه نخست سال ۲۰۱۹ برابر با ۲۴۰ میلیارد دلار بوده است. در این مدت جریانات سرمایه‌گذاری خارجی به هنگ کنگ چین به عنوان دومین اقتصاد بزرگ میزبان در منطقه آسیای شرقی، بیش از ۵۰ درصد کاهش یافته و به ۲۰ میلیارد دلار رسیده که علت آن برگشت سرمایه‌ها در فصل دوم سال ۲۰۱۹ بوده است. با وجود استمرار تنش‌های تجاری، جذب سرمایه‌گذاری خارجی در کشور چین که دومین اقتصاد میزبان در سطح جهان است، ۴ درصد رشد داشته است.

منطقه جنوب شرقی آسیا همچنان موتور رشد جذب سرمایه‌گذاری خارجی منطقه محسوب می‌شود. رقم جذب در این منطقه در نیمه اول سال ۲۰۱۹ با رشد ۲۹ درصدی نسبت به نیمه نخست ۲۰۱۸، به ۹۳ میلیارد دلار رسیده است. محرک‌های اصلی این رشد، جذب بیشتر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای اندونزی، مالزی، سنگاپور و ویتنام بوده که عمدتاً مربوط به بخش صنعت (ساخت) بوده است. در منطقه جنوب آسیا هم سرمایه‌گذاری بیش از ۲۰ درصد رشد کرده که اغلب مربوط به فعالیت‌های صنعتی مرتبط با فناوری اطلاعات بوده است. جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشور بنگلادش در نیمه ابتدایی سال ۲۰۱۹ حدود ۲ میلیارد دلار بوده که در مقایسه با مدت مشابه سال گذشته ۵۰ درصد رشد داشته است. مبدا اصلی سرمایه‌گذاری در این کشور، چین بوده که در پروژه‌های زیرساخت بنگلادش سرمایه‌گذاری شده است. برخلاف مناطق شرق و جنوب آسیا، جذب سرمایه‌گذاری خارجی در منطقه آسیای غربی در نیمه نخست ۲۰۱۹ حدود ۹ درصد افت داشته است.

با وجود تنوع بیشتر پروفایل‌های سرمایه‌گذاری خارجی ورودی به ترکیه، حجم جریانات ورودی به این کشور در نیمه نخست سال ۲۰۱۹ با بیش از ۱۰ درصد افت، به رقم ۴٫۶ میلیارد دلار رسیده است. عربستان سعودی در نیمه اول سال ۲۰۱۹ رشد پایدار حدود ۱۰ درصدی را در جذب سرمایه‌گذاری خارجی ۲٫۳ میلیارد دلاری تجربه کرده که بخش عمده آن در صنایع شیمیایی انجام شده است. طی بازه زمانی مورد بررسی، تقریباً اغلب جریانات ورودی سرمایه‌گذاری خارجی به کشورهای آسیای غربی، در زمینه صنایع مرتبط با نفت و گاز بوده است.

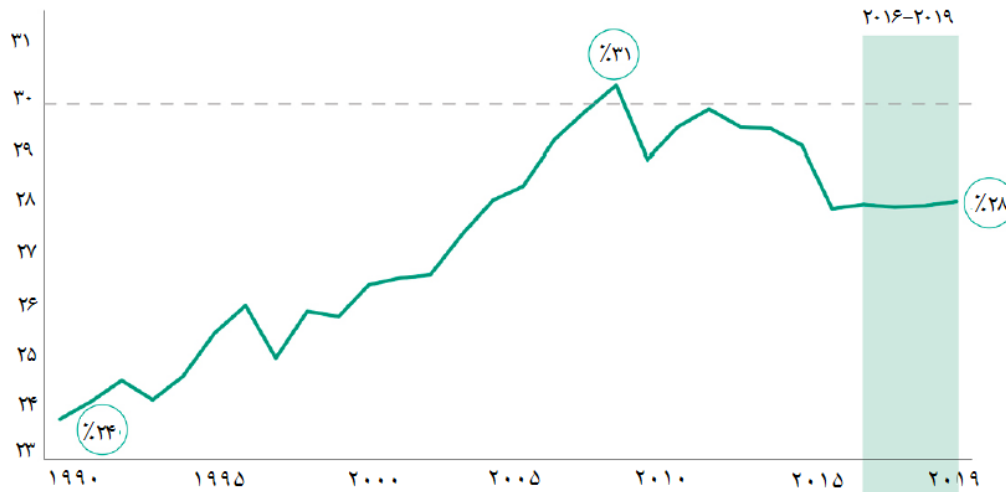
فعالیت‌های ادغام و تملک در شش ماهه ابتدایی سال ۲۰۱۹ حدود ۳۰۳ میلیارد دلار اعلام شده که ۱۹ درصد کمتر از نیمه نخست سال ۲۰۱۸، ولی بالاتر از میانگین ده سال گذشته است. طی ۵ سال گذشته میانگین سطح ادغام و تملک (ارزش خالص ادغام و تملک که مستقیم به جریانات سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی اضافه می‌شود) بیش‌تر از میانگین آن طی ده سال گذشته بوده که حاکی از استمرار کسب مزیت ناشی از هزینه‌های پایین استقراض توسط ادغام و تملک است. فروش ناشی از فعالیت‌های ادغام و تملک برون مرزی در نیمه نخست ۲۰۱۹ در اقتصادهای توسعه‌یافته با بیش از ۱۰ درصد افت به ۲۶۹ میلیارد دلار و در اقتصادهای در حال توسعه با نزدیک به ۵ درصد کاهش، به ۱۲۳ میلیارد دلار رسیده است.

چشم‌انداز نیمه دوم سال ۲۰۱۹، رشد ۵ تا ۱۰ درصدی را برای جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در جهان پیش‌بینی می‌کند. انتظار می‌رود روند دو برابر شدن جریانات سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در نیمه نخست سال ۲۰۱۹ برای اقتصادهای توسعه‌یافته تا پایان سال حفظ شود و وضعیت اقتصادهای در حال توسعه پایدار باقی بماند؛ اگرچه که تمرکز رشد جریانات عمدتاً در آسیای جنوب شرقی خواهد بود. چشم‌انداز تضعیف رشد اقتصادی جهان و ادامه تنش‌های تجاری از مهم‌ترین تهدیدهایی است که رشد سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را تحت تاثیر قرار خواهد داد.

شایان ذکر است که عدم قطعیت‌هایی مربوط به اندازه و محل جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سال‌های ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰ وجود دارد. طی سال گذشته، رشد اقتصادی جهان کاهش یافته و انتظار می‌رود در سال آینده با کاهش بیشتری همراه باشد. در میان اقتصادهای توسعه‌یافته، تضعیف گسترده بوده و اقتصادهای مهمی از جمله آمریکا و منطقه یورو را تحت تاثیر قرار خواهد داد. انتظار می‌رود فعالیت‌های اقتصادی در میان اقتصادهای در حال توسعه و نوظهور از جمله برزیل، چین، هند، مکزیک و روسیه هم افت داشته باشد. ضمن اینکه تنش‌های تجاری و نگرانی‌ها در مورد اعمال سیاست‌های حمایت‌گرایانه بیشتر، باعث افت سطح اعتماد کسب‌وکارها خواهد شد.

تجارت مرتبط با زنجیره ارزش جهانی، که محرک بخش عمده آن سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی است، در مسیر نزولی قرار دارد. در نیمه نخست سال ۲۰۱۹، شاخص زنجیره ارزش جهانی یا نسبت ارزش افزوده خارجی به کل صادرات، که معیار اصلی مورد استفاده در ارزیابی فوق است، به رقم ۲۸ درصد تجارت جهانی رسیده که کمترین رقم طی ده سال اخیر است. بالاترین رقم این شاخص مربوط به سال ۲۰۰۸ و معادل با ۳۱ درصد بوده است. داده‌های جدید حاکی از احتمال استمرار کساد در فعالیت زنجیره‌های ارزش جهانی طی سال‌های آینده است.

نمودار ۳- روند شاخص ارزش افزوده جهانی (نسبت ارزش افزوده خارجی به صادرات)
 طی سالهای ۱۹۹۰ الی نیمه نخست ۲۰۱۹ - درصد

منبع: آنکتاد

بررسی روند تاریخی نشان می‌دهد که بعد از رشد بالای جهانی شدن در دهه ۱۹۹۰ و ۲۰۰۰ میلادی و رسیدن شاخص زنجیره ارزش جهانی به ۳۱ درصد پس از بروز بحران‌های مالی جهان، ارزش افزوده خارجی روند منفی را در پیش گرفته است. از سال ۲۰۱۲ به بعد، شاخص زنجیره ارزش جهانی افت بیشتری را تجربه کرده و به ۲۸ درصد در سال ۲۰۱۵ - ۳ واحد درصد کمتر از رقم حداکثری سال ۲۰۰۸ - رسیده است. اکثر کارشناسان روند اخیر را به اثرات ایجاد شده در نتیجه تغییرات بنیادین در جهانی شدن نسبت می‌دهند؛ ولی به هر حال پیش‌بینی این‌که در آینده نزدیک در رابطه با ثبات و یا افت زنجیره ارزش جهانی چه اتفاق می‌افتد، امری دشوار است. در نیمه نخست سال ۲۰۲۰ داده‌های جدیدتری از وضعیت زنجیره ارزش جهانی براساس داده‌های واقعی تا سال ۲۰۱۷ توسط آنکتاد منتشر خواهد شد که به تحلیل بهتر اتفاقات سال‌های اخیر کمک خواهد کرد.